

**COMMISSIE VOOR HET VRIJ AANVULLEND PENSIOEN VOOR
ZELFSTANDIGEN**

ADVIES Nr. 9 VAN 6 JUNI 2011

**ONTWERP VAN REGLEMENT VAN DE FSMA
MET BETREKKING TOT VASTSTELLING VAN DE STERFTETAFELS VOOR DE
OMZETTING VAN KAPITAAL IN RENTE**

Samenvatting

Op vraag van de FSMA geeft de Commissie voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen haar advies over het ontwerp van reglement m.b.t. de vaststelling van de sterftetafels voor de omzetting van een kapitaal in een rente. In eerste instantie en voor alles wil de Commissie de duurzame uitbetaling van een eventuele rente aan de zelfstandige verzekerde garanderen en pleit daarom voor haalbare sterftetafels die de soliditeit van de uitbetalende instelling veiligstellen. In concreto stelt de Commissie een leeftijdscorrectie van -5 jaar op de prospectieve sterftetafels voor.

De Commissie benadrukt wel met klem dat de zelfstandige ten allen tijde de vrijheid moet hebben om al dan niet te opteren voor de omzetting van een kapitaal in rente. Deze omzetting moet een 'recht' blijven en mag geen 'plicht' worden. Bovendien moet de zelfstandige, als hij de omzetting naar een rente wenst, uit de veelheid van mogelijke renteproducten dat product kunnen kiezen dat het best bij zijn situatie past. Alleen zo kan zich spontaan een rentemarkt ontwikkelen.

1. Inleiding

Titel II, Hoofdstuk 1, Afdeling 4 van de programmawet (I) van 24 december 2002 (WAPZ) en de wet van 28 april 2003 betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid (WAP) voorzien dat de rechthebbende steeds de mogelijkheid heeft om zijn pensioenkapitaal onder vorm van een rente op te vragen.

Artikel 3 van het koninklijk besluit van 12 januari 2007 betreffende de aanvullende pensioenovereenkomsten voor zelfstandigen en artikel 19 van het koninklijk besluit van 14 november 2003 tot uitvoering van de wet van 28 april 2003 betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid, bepalen dat inzake de omvorming van een pensioenkapitaal in een rente de FSMA prospectieve sterftetafels dient vast te stellen.

Er werden al sterftetafels (sterftetafels MR/FR, met een forfaitaire leeftijdscorrectie van 5 jaar) vastgelegd voor de omzetting van kapitaal in rente in het reglement van de FSMA tot vaststelling van de sterftetafels voor de omzetting van kapitaal in rente, goedgekeurd bij koninklijk besluit van 9 maart 2005, doch die waren niet prospectief.

In haar advies nr. 7 van 22 juni 2007 heeft de Commissie voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen over een toenmalig ontwerp van reglement een advies gegeven. Dat ontwerp van reglement is echter nooit uitgevaardigd.

De Commissie voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen heeft van de FSMA op 12 januari 2011 een adviesaanvraag over een nieuw ontwerp van reglement gekregen.

De Commissie voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen heeft het ontwerp onderzocht en besproken tijdens zijn vergaderingen van 25 februari en 6 juni 2011 en verstrekt hierover het volgende unaniem advies.

2. Vaststelling van de sterftetafels voor de omzetting van kapitaal in rente

Uit het ontwerp van reglement blijkt dat de FSMA voorstelt om de levensverwachting *rechtstreeks en zonder noemenswaardige correcties* af te leiden uit de prospectieve sterftetafels zoals beschreven in de ‘working paper 18-09 “Prospectieve sterftequotienten per geslacht en uniseks” van het Planbureau’, waarop een leeftijdsverlaging van 3 jaar wordt toegepast om rekening te houden met de antiselectie, maar waarbij voor het overige geen prudentiële marge wordt toegepast.

Correctie voor antiselectie

De correctie voor het ‘antiselectie-effect’ poogt het verschil in levensverwachting op te vangen tussen de aangeslotenen die *vrijwillig* een rente onderschrijven ten opzichte van de levensverwachting van een representatieve populatie die potentieel in aanmerking komt voor een rente. Men kan immers aannemen dat diegenen die *vrijwillig* kiezen voor een rente een hogere levensverwachting hebben (of minder sterftekansen hebben), en dit om de eenvoudige reden dat diegenen die van zichzelf denken voldoende voordeel te halen uit zo’n vrijwillige toetreding, wellicht ook écht een meer dan gemiddelde levensverwachting hebben.

De Commissie merkt ook op dat er in de toekomst mogelijk vragen zullen rijzen bij een verschillend rente-omzettingstarief voor mannen en vrouwen. Als dit zo is – hierover spreekt de Commissie zich niet uit – dan kan men aannemen dat het antiselectie-effect groter wordt. Omwille van de nogal substantiële verschillen in levensverwachting tussen mannen en vrouwen (de studie van het planbureau geeft aan dat dit 6 jaar zou kunnen zijn), is het evident dat vooral vrouwelijke gepensioneerden interesse zullen hebben in geslachtsonafhankelijke levenslange lijfrente-uitkeringen, en het dus eerder deze categorie is die *vrijwillig* renten zal onderschrijven. De Commissie is van oordeel dat het antiselectie-effect ook tegen deze achtergrond dient bekeken te worden.

Daarnaast heeft de Commissie er nota van genomen dat de leeftijdscorrectiefactor voor het effect van antiselectie, volgens studies van het IA/BE¹ (Instituut van Actuarissen in België), -5/6 jaar zou moeten bedragen voor mannen, -3/4 jaar voor vrouwen en -4/5 jaar voor de uniseks tafels.

Prudentiële marge

Zoals de Commissie reeds heeft gesteld in haar advies nr. 7 moet de minimale rente die de zelfstandige van de pensioeninstelling kan eisen krachtens de sociale wetgeving, verenigbaar zijn met de rente die de pensioeninstelling moet kunnen aanbieden krachtens de prudentiële wetgeving (KB-Leven en WIBP).

¹ IABE heeft het effect van antiselectie ingeschat door de waargenomen ervaringssterftekansen voor verzekerde 65-plussers te vergelijken met de ervaringssterftekansen van de Belgische populatie.

Er dient derhalve een toereikende veiligheidsmarge te worden ingebouwd, wat verzoenbaar is met het principe van een zekere billijkheid aangezien de sociale wetgeving een verdeling van de winst oplegt.

Naast het antiselectie-effect dient eveneens in aanmerking te worden genomen dat een populatie die aangesloten is bij een aanvullend pensioen, een hogere levensverwachting heeft dan de totale populatie.

De Commissie is van oordeel dat het, in het belang van de zelfstandigen die zouden opteren voor een rente, onontbeerlijk is om een zekere voorzichtigheid aan de dag te leggen teneinde de soliditeit van de pensioeninstelling te waarborgen en aldus de duurzaamheid van deze rente.

Voorstel

De Commissie vraagt om een toereikende correctie toe te passen en, in elk geval, een correctie van ten minste 5 jaar.

3. Overgangsregeling

In artikel 4 van het voorgestelde reglement wordt een overgangperiode tot 31 december 2011 voorzien. De Commissie is van oordeel dat een overgangperiode van minimaal een jaar zou moeten voorzien worden, en dit te rekenen vanaf de publicatie ervan in het Staatsblad. Hierbij is het, om redenen van administratieve eenvoud, aangewezen om de nieuwe sterftetafels per 1 januari te introduceren.

Omdat de Commissie zich neutraal wil opstellen inzake de vraag wie de renteplicht draagt voor pensioenen voor werknemers, heeft zij geen bezwaar tegen een in dit verband neutrale formulering van het voorgestelde artikel 4 zoals gevraagd door de vertegenwoordiger van de pensioeninstellingen.

Dit artikel zou dan als volgt luiden :

“In afwijking van artikel 2 en artikel 3 mag tot 31 december 2012 voor de mannen de sterftetafel MR met een leeftijdscorrectie van -5 jaar en voor de vrouwen de sterftetafel FR met een leeftijdscorrectie van -5 jaar gebruikt worden”.

4. Stimuleren van spontane omzettingen

De Commissie is van mening dat een verplichte opname van het pensioenkapitaal onder de vorm van een rente de democratisering en veralgemening van de aanvullende pensioenopbouw bij de zelfstandigen een halt zou toeroepen. Daarom is de Commissie verheugd dat de WAPZ spreekt over een “recht” vanwege de zelfstandige om te opteren voor een rente en niet over een “plicht”.

Het is aldus belangrijk voor de Commissie dat iedere zelfstandige vrij kan beslissen of hij al dan niet voor een rente opteert en, indien hij voor een rente opteert, wat de kenmerken van deze rente zijn (overdraagbaar of niet, tijdelijke of levenslange rente, financiële rente of lijfrente, variabele renteutkering in de tijd of niet, ...). Iedere zelfstandige wil immers rekening houden met zijn persoonlijke financiële situatie en noden en vrij de uitbetaling kiezen die hierbij het best past.

De Commissie stelt vast dat slechts een kleine minderheid van de pensioenkapitalen wordt omgezet in renten. Toch stelt de Commissie vast dat de interesse van het gepensioneerd publiek voor rente-omvormingen begint te ontluiken. Ook aan de aanbodzijde zijn de

pensioeninstellingen meer en meer bezig zijn met het uittekenen van een aantrekkelijk en sociaal verantwoord gamma aan renteproducten, dat inspeelt op de verwachtingen en noden van de zelfstandigen.

De Commissie wil dan ook alle initiatieven aanmoedigen die kunnen bijdragen tot een spontane omzetting van pensioen*kapitalen* in pensioen*renten*.

De Voorzitter

Luc Vereycken

